

BON CHIM RẠCH

Người xưa vào tháng mùa thu, rẫy lúa sớm bắt đầu trở bông. Dân làng vào tháng đó vẫn còn thiếu đói. Có một người đi vào rừng để kiếm củ mài. Đào khoai chưa đến ngon, trời đã tối rồi. Bụng đang đói, trời đã tối, ông bỏ về. Ông về đến giữa rừng nhìn thấy ánh sáng ngọn lửa bon, ông tự hỏi: Bon của ai ở đây? Ta ghé xin ngủ tạm một đêm thôi.

Ông ghé vào bon của họ, ông đến nhà của họ hỏi: - Nhà cửa ai đây, tôi xin ghé ngủ được không? Người chủ nhà nói: - Mời bác vào nhà ạ!

Người đi kiếm khoai vào trong nhà. Người chủ nhà hỏi:

Bác từ đâu về đây? Người đáp: - Tôi đi kiếm củ khoai cháu ạ! Tôi đào củ mài chưa ngon rồi trời đã tối rồi. Tôi nhìn thấy ánh sáng lửa nhà cháu ở đây nên tôi ghé vào đây. Tôi đang đói bụng lắm các cháu ơi, hằng ngày chỉ sống nhờ đào củ khoai.

Người chủ nhà nói:

- Chúng cháu cũng đói bác ơi. Chúng cháu không có rẫy đâu. Chúng cháu hằng ngày đi xin tuốt lúa rẫy của chú bác và dân bon thôi. Nếu bác ngủ ở đây thì sáng mai bác thức dậy sớm nhé. Chúng cháu đi rẫy sớm lắm. Nếu chúng cháu đi trễ sẽ bị chú bác rầy la.

Người nói:

- Sáng nào tôi cũng dậy sớm mà, thường ngày tôi hay dậy sớm.

Người chủ nhà nấu cơm, nấu canh dọn cho ăn no nê, ăn cơm xong trải chiếu chăn mời khách. Ông khách nằm ngủ, chủ nhà cũng đi ngủ yên giấc. Người khách đào củ đã mệt suốt ngày, được ăn cơm no nê, nên ông vừa nằm xuống đã ngủ say giấc luôn cho đến trời sáng cũng chưa thức giấc ngủ. Những người chủ nhà sáng thức dậy sớm không kịp gọi đánh thức khách ngủ dậy nữa, họ lo đi rẫy cho sớm. Họ bỏ khách một mình ngủ ở nhà. Người khách ấy ngủ say luôn đến khi mặt trời mọc mới dậy.

Người khách ngủ dậy, nhìn bên trái, nhìn bên phải, không thấy nhà cửa, không thấy người. Hoá ra, ông đang nằm trong cái tổ chim Rạch. Cái tổ con chim Rạch cao

trên ngọn cây tre. Người khách nằm không dám nhúc nhích, không dám cử động, để chờ chủ nhà về. Ông khách cứ nằm yên như vậy. Gần tối, chủ nhà mới về. Khi những người chủ nhà về đến nơi, tự nhiên lại có nhà. Họ nhóm lửa thổi sáng cả nhà. Họ nấu cơm, nấu canh mời khách ăn cơm rồi ngủ.

Chủ nhà nói:

- Sáng mai bác dậy sớm nhé, chúng cháu đi rẫy sớm lắm. Nếu bác không thức dậy sớm, chúng cháu bỏ bác một mình.

Người khách đáp:

- Ủ! Nếu bác ngủ quên xin các cháu gọi cho nhé.

Những người chủ nhà ngủ say giấc như thường. Người khách thức suốt đêm không dám ngủ nữa. Ông khách thức trắng đến sáng. Những người chủ đi ra rẫy, ông khách đi theo họ. Đi đến nửa đường, chủ đi đường khác, khách đi đường khác. Ông đi về đến rẫy của mình gặp vợ con, vợ con tưởng ông bị lạc trong rừng. Ông kể lại chuyện cho vợ con nghe, ông đã ngủ hai đêm trong tổ chim Rạch.

Theo bản dịch của nghệ nhân Điếu Kâu, Trương Bi sưu tầm, tài liệu chép tay
(Trích *Truyện cổ tích các dân tộc thiểu số Việt Nam – Cổ tích loài vật*, Nguyễn Thị Yên chủ biên, NXB Khoa học xã hội, trang 309-311)